

Hallituksen esitys Eduskunnalle maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion menojen vähentämiseksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettua lakia niin, että hakemusasioissa rajoitetaan oikeutta saada maksuton oikeudenkäynti, oikeusturvavakuutus säädetään ensisijaiseksi maksuttomaa oikeudenkäyntiin nähden, oikeusministeriölle annetaan toimivalta vahvistaa yleiset perusteet, joilla hakijan taloudellinen asema arvioidaan, avustajaksi olisi ensisijaisesti määrättävä tuomioistuinpaiikkakunnalla vakinaisesti asianajoa harjoittava asianajaja tai muu tehtävään kykenevä

henkilö, oikeusministeriölle annettaisiin toimivalta vahvistaa tarkemmat määräykset palkkioista ja korvauksista ja avustajan määräys olisi voimassa ainoastaan asiaa käsittelevässä viranomaisessa.

Näillä toimenpiteillä vähennetään maksuttomien oikeudenkäyntien aiheuttamia kustannuksia noin 20 miljoonaa markkaa vuodessa.

Esitys liittyy vuoden 1993 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsitellä sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Vuodesta 1955 saakka on ollut voimassa erityinen laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä. Ensimmäinen laki (212/55) on korvattu 1 päivänä kesäkuuta 1973 voimaan tulleella uudella lailla (87/73). Maksuton oikeudenkäynti myönnetään henkilölle, joka huomioon ottaen hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, ei asiaan osallisen vaikeuksista kykene kokonaisuudessaan suorittamaan asian käsittelyn vaatimia menoja. Maksuton oikeudenkäynti vapauttaa asianomaisen suorittamasta merkittävimpiä oikeudenkäyntikustannuksia sekä oikeuttaa hänet laissa mainituin edellytyksin saamaan oikeudenkäyntiavustajan. Avustajan palkkio ja kulujen korvaus maksetaan valtion varoista.

Maksuttomista oikeudenkäynneistä aiheutuu valtiolle kustannuksia oikeudenkäynti- ja muiden maksujen perimättä jättämisen vuoksi sekä lisäksi suoranaisia menoja. Maksuttomista oi-

keudenkäynneistä valtiolle aiheutuvat kustannukset ovat kohonneet voimakkaasti. Kehitystä osoittaa seuraava asetelma:

Vuosi	Tilinpäätös Mmk	Vuoden 1991 hintataso	
		Kuluttajahinta- indeksi Mmk	Ansiotaso- indeksi Mmk
1987	62,19	76,83	85,45
1988	61,77	72,73	77,97
1989	67,98	75,11	79,03
1990	79,53	82,80	84,45
1991	89,22	89,22	89,22
1992	96,00	TMAE	
1993	86,00	TMAE	

Alioikeuksien osuus maksuttomien oikeudenkäyntien kustannuksista vuonna 1991 oli 80,02 miljoonaa markkaa (90 %) ja hovioikeuksien osuus 8,14 miljoonaa markkaa (9 %). Alioikeuksien kustannuksista käytettiin rikosasioihin 64,65 miljoonaa markkaa, riita-asioihin 10,48 miljoonaa markkaa ja hakemus- ja konkurssiasioihin 4,89 miljoonaa markkaa.

Paitsi maksuttomien oikeudenkäyntien määrä parina viime vuonna myös yksikkökustannusten nousu — reaaliarvoltaan — ovat nostaneet maksuttomien oikeudenkäyntien kokonaiskustannuksia. Vuonna 1991 alioikeuksissa myönnettiin 20 600 ja hovioikeuksissa 9 000 maksutonta oikeudenkäyntiä. Rikosasioiden osuus alioikeuksissa oli 81 prosenttia ja hovioikeuksissa 85 prosenttia.

Kuluvan vuoden elokuun loppuun mennessä maksuttomiin oikeudenkäynteihin on käytetty runsaat 8 miljoonaa markkaa enemmän kuin edellisen vuoden vastaavana aikana. Maksuttoman oikeudenkäynnin yksikkökustannukset ovat nousseet keskimäärin 6 prosenttia.

Kustannukset muodostuvat pääosin oikeudenkäyntiavustajien palkkioista. Maksuttomien oikeudenkäyntien kustannuskehityksen hillitsemiseksi ehdotetaan, että maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämistä rajoitettaisiin hakemusasioissa. Maksuton oikeudenkäynti olisi mahdollista myöntää holhous- tai lapsen huoltoa tai lapsen oikeudellista asemaa koskevissa hakemus asioissa. Muissa hakemusasioissa vähävarainen henkilö voisi saada tarvitsemansa ilmaisen oikeusavun yleisestä oikeusaputoimistosta. Oikeusministeriö vahvistaisi yleiset perusteet, joiden nojalla maksuttoman oikeudenkäynnin hakijan taloudellinen asema arvioidaan myönnettäessä maksutonta oikeudenkäyntiä. Avustajaksi tulisi määrätä tuomioistuinpaiikkakunnalla vakinaisesti asianajoa harjoittava asianajaja tai muu tehtävään kykenevä henkilö. Oikeusturvavakuutus säädettäisiin ensisijaiseksi maksuttomaan oikeudenkäyntiin nähden. Oikeusministeriö vahvistaisi Suomen Asianajajaliiton kanssa neuvoteltuaan tar-

kemmat määräykset palkkioista ja korvauksista. Avustajan määräys olisi voimassa ainoastaan asiaa käsittelevässä viranomaisessa.

2. Asian valmistelu

Ehdotus on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Työhön on osallistunut oikeusministeriön työryhmä, jossa ministeriön lisäksi on ollut edustettuna Suomen Asianajajaliitto, Yleiset Oikeusavustajat r.y. ja Käräjäoikeustuomarit r.y.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia vaikutuksia. Esityksen arvioidaan säästävän valtion menoja noin 20 miljoonaa markkaa vuodessa. Rajoittamalla maksuttomien oikeudenkäyntien myöntämistä hakemusasioissa arvioidaan säästävän noin 2 miljoonaa markkaa. Säättämällä oikeusturvavakuutus ensisijaiseksi arvioidaan säästävän noin 2 miljoonaa markkaa. Niin kutsutulla käyttövarataulukolla arvioidaan säästävän noin 4 miljoonaa markkaa. Jos avustajaksi olisi määrättävä vakinaisesti tuomioistuinpaiikkakunnalla asianajoa harjoittava asianajaja, siitä säästyisi arviolta noin 4 miljoonaa markkaa. Jos oikeusministeriö vahvistaa perusteet palkkiosta ja korvauksista, siitä arvioidaan säästävän noin 5 miljoonaa markkaa. Jos muutoksenhakutuomioistuin erikseen ratkaisisi avustajan tarpeellisuuden, säästyisi noin 3 miljoonaa markkaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelu

1.1. Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä

1 §. Maksuton oikeudenkäynti voidaan voimassa olevan lain mukaan myöntää hakemusasioissa samoilla perusteilla kuin riita- ja rikosasioissa. Ennen vuotta 1989 maksuton oikeudenkäynti voitiin hakemusasioissa myöntää ainoastaan silloin, kun asian laatu ja asian

osallisen oikeusturvan toteuttaminen sitä erityisesti vaativat. Muutosta perusteltiin ensisijaisesti avioliittolain muutoksella, jolla avioeroasiat muuttuivat riita-asioista hakemusasioiksi. Avioeroasia on voimassa olevan lain mukaan niin yksinkertainen, ettei asianosainen yleensä tarvitse siinä avustajaa. Yleinen oikeusapu kattaa koko maan, jolloin asianosainen aina voi tarvittaessa saada yleistä oikeusapua. Jos hakemusasiassa on kyse lapsen edusta, kuten

lapsen huollosta tai lapsen oikeudellisesta asemasta, tai holhokin edusta, on perusteltua, että myös niissä asioissa voidaan myöntää maksuton oikeudenkäynti.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jolla säädettäisiin oikeusturvavakuutus ensisijaiseksi maksuttomaan oikeudenkäyntiin nähden. Oikeusturvavakuutus on liitännäinen osa koti- ja huvilavakuutusta, autovakuutusta sekä kiinteistö- ja maatilavakuutusta. Yksityinen henkilö ei voi olla ottamatta oikeusturvavakuutusta eikä yksikään ottaa pelkkää oikeusturvavakuutusta. Vakuutusehtojen mukaan etu myönnetään, kun kyse on riitautetusta vaatimuksesta. Etuun kuuluvat omien asianajo- ja oikeudenkäyntikulujen lisäksi myös vastapuolelle maksettavaksi tuomitut oikeudenkäyntikulut. Oikeusturvavakuutuksesta ei korvata avioasioita eikä muitakaan hakemusasioita, työtai yrittäjätoimintaan liittyviä asioita, riidattomia vaatimuksia, joilla pyritään hankkimaan täytäntöönpanoperuste, hallintoasioita eikä esimerkiksi pesänjaosta tai osituksesta aiheutuvia kustannuksia. Rikosasioissa edun voivat saada asianomistajat. Rikosasiassa epäillylle etua ei myönnetä, jos virallinen syyttäjä syyttää häntä tahallisesta teosta tai törkeästä tuottamuksesta ja syytettyä ei hylätä. Oikeusturvavakuutuksen on arvioitu kattavan noin kolme miljoonaa ihmistä eli 60 prosenttia väestöstä.

Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettussa laissa ei ole otettu kantaa oikeusturvavakuutukseen. Vakuutus on tullut merkittäväksi vasta lain säätämisen jälkeen. Vakuutusehdoissa vakuutus on toissijainen sillä tavoin, että jos maksuton oikeudenkäynti on myönnetty, ei vakuutuksesta makseta maksuttoman oikeudenkäynnin piiriin kuuluvia kustannuksia. Vakuutuksen ehdot eivät kuitenkaan edellytä, että maksutonta oikeudenkäyntiä olisi haettu. Myös vähävaraiset ovat vakuutusmaksuissaan maksaneet tästä etuudesta. On perusteltua, että ensisijaisesti käytetään kyseistä etua.

5 a §. Säännöksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa käytäntö niiden perusteiden osalta, joilla maksuton oikeudenkäynti myönnetään. Tällä hetkellä rajat vaihtelevat tuomioistuimittain. Oikeusministeriö vahvistaa säännöksen perusteella koko maata varten yhtenäiset tulo-rajat ja muut perusteet, joilla edunsaajan asemaa arvioidaan maksutonta oikeudenkäyntiä harkittaessa joko korvauksetta tai osakorvausta vastaan. Tällainen järjestelmä otettiin käyt-

töön vuoden 1982 alusta yleisessä oikeusapu-toiminnassa ja se on siinä toiminut hyvin.

Kuukausittaisilla käyttövaroilla tarkoitetaan rahamäärää, joka hakijalle jää käytettäväksi, kun hänen kuukausituloistaan on vähennetty määräyksessä tarkemmin määriteltäväksi tulevat kiinteät menot kuten verot, asumiskustannukset ja lastenhoitomaksut. Miten puolison tuloja ja varallisuutta tulee arvioida eri toimeksiantojen yhteydessä tulee määriteltäväksi.

10 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan muutoksenhakutuomioistuimen on harkittava avustajan määräyksen antaminen erikseen. Lisäys liittyy jäljempänä 17 §:ssä ehdotettuun muutokseen, jonka mukaan avustajan tarve harkitaan erikseen muutoksenhakutuomioistuimessa. Avustajamääräys annettaisiin ainoastaan, jos avustajan käyttäminen on asianosaisen oikeusturvan kannalta ollut tarpeellista. Muutoksenhaku, jonka ainoana tarkoituksena on täytäntöönpanon lykkääminen, ei oikeuttaisi avustajamääräyksen saamiseen. Avustajan tarpeellisuutta harkittaessa on lisäksi otettava huomioon lain rajoitus vähäisten rikosasioitten osalta.

15 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että palkkiota määrättäessä otetaan huomioon, onko ollut erityisiä syitä määrätä avustaja tuomioistuinpaikkakunnan ulkopuolelta. Avustajaksi määrätään ensisijaisesti tuomioistuinpaikkakunnalla vakinaisesti asianajaja harjoittava asianajaja tai muu tehtävään kykenevä henkilö. Ainoastaan erityisestä syystä avustajaksi määrätään henkilö, joka ei vakinaisesti harjoita asianajajaa kyseisellä paikkakunnalla. Nykyinen käytäntö asettaa tässä suhteessa maksuttoman oikeudenkäynnin saaneen parempaan asemaan kuin henkilön, joka itse vastaa oikeudenkäyntikuluistaan. Henkilö, joka itse vastaa oikeudenkäyntikuluistaan, valitsee ensisijaisesti avustajakseen henkilön, joka harjoittaa asianajajaa kyseisellä paikkakunnalla. Asian poikkeuksellinen vaikeus tai erityinen luonne voi olla sellainen syy, jolla avustajaksi voidaan hyväksyä muitakin avustajia. Avustajaksi voitaisiin myös vangitulle määrätä henkilö vankilan sijaintipaikkakunnalta. Jos hakija pyytää avustajan määräämistä toiselta paikkakunnalta ja samalla osoittaa, että kustannukset tästä muodostuvat enintään yhtä suuriksi kun avustajan kustannukset samalta paikkakunnalta, tätä voidaan pitää erityisenä syynä. Jos avustaja tulee muualta kuin tuomioistuinpaikkakunnalta eikä tähän ole erityisiä syitä, hänelle maksettaisiin

palkkio ottamatta huomioon tästä seikasta syntyvää ylimääräistä ajanhukkaa.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan, että oikeusministeriö voisi antaa määräykset palkkioista ja kustannuksista. Maksuttomasta oikeudenkäynnistä aiheutuvien asianajokustannusten korkeaan tasoon vaikuttaa se seikka, että edunsaaja ei ole millään tavoin vastuussa toimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista. Kustannustasoa ei myöskään säätele vapaan kilpailun luoma taksoituskäytäntö, koska valtaosa palkkioista maksetaan rikosasioissa, joissa ei ole normaalia kysynnän muodostamaa laskutuskäytäntöä. Tämän vuoksi on tarpeellista, että kustannusten maksaja eli valtion puolesta oikeusministeriö ja maksunsaaja eli avustajien puolesta Suomen Asianajajaliitto neuvottelevat laskutusperusteista, joilla voidaan kustannusten nousu pitää yleisen kustannuskehityksen puitteissa. Neuvottelutulos saatettaisiin oikeusministeriön määräyksellä tuomioistuinten noudatettavaksi niiden vahvistaes-

sa yksittäisessä tapauksessa palkkion ja kustannusten suuruuden.

Oikeusministeriöllä on vastaava valtuutus määrätä laskutusperusteista yleisen oikeusaputoiminnan osalta yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 27 a §:n nojalla.

17 §. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi niin, että avustajan määräys on voimassa ainoastaan siinä viranomaisessa, jossa se on annettu. Tämän mukaisesti muutoksenhakutuomioistuimen on erikseen harkittava, täytyvätkö lain 10 §:ssä mainitut edellytykset myös muutoksenhakutuomioistuimessa.

2. Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1.

Laki

maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (87/73) 1 §:n 1 momentin 1 kohta, 15 §:n 4 momentti ja 17 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentin 1 kohta 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1125/88), 15 §:n 4 momentti 31 päivänä joulukuuta 1975 annetussa laissa (1034/75) ja 17 § osittain muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetulla lailla (710/91), sekä

lisätään lakiin uusi 5 a § sekä 1 §:ään uusi 4 momentti ja 10 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

1 §

Maksuton oikeudenkäynti myönnetään tässä laissa säädetyillä ehdoilla Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka huomioon ottaen hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, ei asiaan osallisena vaikeuksitta kykene kokonaisuudessaan suorittamaan asian käsittelyn vaatimia menoja:

1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita- tai rikosasiassa taikka hakemusasiassa, joka koskee holhous- tai lapsen oikeudellista asemaa taikka huoltoa;

nitut edellytykset maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämiselle, on otettava huomioon, voiko maksutonta oikeudenkäyntiä pyytävä saada siinä mainittuja menoja korvatuksi vakuutuksen nojalla.

5 a §

Oikeusministeriö vahvistaa ne yleiset perusteet, joiden nojalla maksuttoman oikeudenkäynnin hakijan kuukausittaisia käyttövaroja, omaisuutta, elatusvelvollisuutta ja muita taloudelliseen asemaan vaikuttavia seikkoja on arvioitava harkittaessa maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämistä ja siitä perittävää korvausta.

Harkittaessa, täytyvätkö 1 momentissa mai-

10 §

Muutoksenhakutuomioistuin voi määrätä avustajan ainoastaan, mikäli katsotaan, että avustajan käyttäminen on asianosaisen oikeusturvan kannalta ollut tarpeellista.

15 §

Tämän lain mukaan määrättyllä oikeudenkäyntiavustajalla, ei kuitenkaan yleisellä oikeusavustajalla, on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen palkkio työstään ja ajanhukasta sekä korvaus tarpeellisista kuluistaan. Palkkiota määrättäessä on sen määrään vaikuttavana seikkana otettava huomioon erityisesti suoritetun työn laatu sekä se, onko ollut erityisiä syitä

määrätä avustaja tuomioistuinpaikkakunnan ulkopuolelta.

Oikeusministeriö antaa, neuvoteltuaan Suomen Asianajajaliiton kanssa, tarkemmat määräykset tässä pykälässä tarkoitetuista palkkioista ja korvauksista.

17 §

Maksuton oikeudenkäynti on voimassa kaikissa 1 §:ssä mainitussa viranomaisissa, joissa asiaa käsitellään. Avustajan määräys on voimassa siinä viranomaisessa, jossa se on annettu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 .

Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

Laki

maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (87/73) 1 §:n 1 momentin 1 kohta, 15 §:n 4 momentti ja 17 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentin 1 kohta 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1125/88), 15 §:n 4 momentti 31 päivänä joulukuuta 1975 annetussa laissa (1034/75) ja 17 § osittain muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetulla lailla (710/91), sekä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Maksuton oikeudenkäynti myönnetään tässä laissa säädetyillä ehdoilla Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka huomioon ottaen hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, ei asian osallisena vaikeuksitta kykene kokonaisuudessaan suorittamaan asian käsittelyn vaatimia menoja:

1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita-, rikos- tai hakemusasiassa;

1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita- tai rikosasiassa taikka hakemusasiassa, joka koskee holhous- tai lapsen oikeudellista asemaa taikka huoltoa;

Harkittaessa, täytyvätkö 1 momentissa mainitut edellytykset maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämiselle, on otettava huomioon, voiko maksutonta oikeudenkäyntiä pyytävä saada siinä mainittuja menoja korvatuksi vakuutuksen nojalla.

5 a §

Oikeusministeriö vahvistaa ne yleiset perusteet, joiden nojalla maksuttoman oikeudenkäynnin hakijan kuukausittaisia käyttövaroja, omaisuutta, elatusvelvollisuutta ja muita taloudelliseen asemaan vaikuttavia seikkoja on arvioitava harkittaessa maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämistä ja siitä perittävää korvausta.

10 §

Muutoksenhakutuomioistuin voi määrätä avustajan ainoastaan, mikäli katsotaan, että avustajan käyttäminen on asianosaisen oikeusturvan kannalta ollut tarpeellista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

Tämän lain mukaan määrättyllä oikeudenkäyntiavustajalla, ei kuitenkaan yleisellä oikeusavustajalla, on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen palkkio työstään ja ajanhukasta sekä korvaus tarpeellisista kuluistaan. Palkkiota määrättäessä on sen määrään vaikuttavana seikkana otettava huomioon erityisesti suoritettun työn laatu.

Oikeusministeriö antaa tarkemmat ohjeet tässä pykälässä tarkoitettujen palkkioiden ja korvausten perusteista.

17 §

Maksuton oikeudenkäynti ja oikeudenkäyntiavustajalle annettu määräys ovat voimassa kaikissa 1 §:ssä mainituissa viranomaisissa, joissa asiaa käsitellään.

Milloin tuomioistuin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 c §:n nojalla siirtää rikosasian toiseen tuomioistuimeen tai ylempi tuomioistuin saman luvun 22 d §:n nojalla siirtää sen tutkittavaksi saatetun rikosasian sellaiseen alempaan tuomioistuimeen, joka ei ole sitä aikaisemmin käsitellyt, päättyy kuitenkin siinä asiassa oikeudenkäyntiavustajalle annettu määräys, jollei siirtävä tuomioistuin toisin määrää.

15 §

Tämän lain mukaan määrättyllä oikeudenkäyntiavustajalla, ei kuitenkaan yleisellä oikeusavustajalla, on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen palkkio työstään ja ajanhukasta sekä korvaus tarpeellisista kuluistaan. Palkkiota määrättäessä on sen määrään vaikuttavana seikkana otettava huomioon erityisesti suoritettun työn laatu *sekä se, onko ollut erityisiä syitä määrätä avustaja tuomioistuinpaikkakunnan ulkopuolelta.*

Oikeusministeriö antaa, neuvoteltuaan Suomen Asianajajaliiton kanssa, tarkemmat määräykset tässä pykälässä tarkoitetuista palkkioista ja korvauksista.

17 §

Maksuton oikeudenkäynti on voimassa kaikissa 1 §:ssä mainituissa viranomaisissa, joissa asiaa käsitellään. *Avustajan määräys on voimassa siinä viranomaisessa, jossa se on annettu.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____

